

Dövas Dag 2024 i Sverige: Teckenspråk genom livet

27 september 2024

Filmen är på internationella tecken men man kan välja svenska som undertext.

Den andra dagen av Dövas Dag 2024 förde oss till Helsingfors, Finland, där kryssningsfartyget tillfälligt lagt till. Ombord besöker många döva individer informationsbåsen, medan årets tema, "Teckenspråk genom livet", står i centrum. Sedan 2012 har detta varit visionen för Stockholms Dövas Förening. Med detta motto vill styrelsen betona att teckenspråk är avgörande för döva och hörselskadade personer, från födseln till deras sista år, för att de ska kunna ta del av alla aktiviteter i sina dagliga liv. Visual Box undersöker om detta verkligen är fallet i praktiken i Sverige.

Verkligheten bakom mottot "Teckenspråk genom livet"

I Sverige diagnostiseras döva och hörselskadade bebisar med hörselnedsättning direkt efter födseln. Även om cochleaimplantat (CI) ofta väljs som en första lösning ur medicinsk synvinkel, förespråkar Sveriges Dövas Riksförbund för att teckenspråk ska erbjudas från dag ett. "Teknologi är inte en livslång lösning," säger Joakim Hagelin Adeby, vice ordförande i Sveriges Dövas Riksförbund. "Det måste finnas ett heltäckande erbjudande som inkluderar teckenspråk för döva från födseln, så att de kan göra egna val senare och inte introduceras till teckenspråk för sent."

Trots att Sverige är en ledare inom dövundervisning jämfört med andra skandinaviska länder, märks en tydlig minskning i antalet döva barn som skrivs in i dövskolor. Många barn integreras nu i vanliga skolor. "Vi behöver fråga oss hur deras mentala välbefinnande, sociala kontakter och mer kommer att stödjas framöver," tillägger vice ordföranden. I våras ändrade den flamländska regeringen sitt grundutbildningsdekret för att införa en språksektion för nederländska - flamländskt teckenspråk och nederländska, vilket möjliggör för döva och hörselskadade barn i Flandern att få en omfattande tvåspråkig utbildning. Men, precis som i Sverige, betonar Doof Vlaanderen, den nationella föreningen för döva i Flandern (Belgien), också att tillgång till teckenspråk måste säkerställas i tidig barndom för en mer framgångsrik utbildning och senare livsskeden.

Den juridiska statusen för svenskt teckenspråk

År 2006 erkändes flamländskt teckenspråk (Vlaamse Gebarentaal) av den flamländska regeringen. Detta erkännande är dock endast symboliskt och innebär inte att teckenspråksanvändare i Flandern får alla teckenspråksrättigheter. Svenskt teckenspråk är det första teckenspråket i världen som officiellt erkändes av den svenska regeringen 1981. Detta erkännande var en viktig milstolpe för den svenska dövgemenskapen och har lett till betydande förbättringar inom utbildningen för döva. Trots detta erkännande har svenskt teckenspråk inte samma juridiska skydd som andra minoritetsspråk i Sverige. "Detta erkännande garanterar inte automatiskt alla teckenspråksrättigheter för döva i Sverige," påpekar vice ordföranden. "Till exempel är rätten till teckenspråkstolkar inte tvingande. Det finns ingen stark juridisk grund för det."

Sveriges Dövas Riksförbund strävar efter att stärka den juridiska statusen för svenskt teckenspråk för att säkerställa att alla teckenspråksrättigheter för döva individer skyddas på ett effektivt sätt.

Även om det ofta antas i Belgien att teckenspråksrättigheterna i Sverige är väl etablerade, finns det fortfarande utmaningar även där. Den juridiska statusen för svenskt teckenspråk verkar vara starkare än den för flamländskt teckenspråk, som endast är symboliskt erkänt i Belgien. Dessutom är det anmärkningsvärt att dövteater och media i Sverige får mer strukturell finansiering. Vi kommer att undersöka detta vidare i nästa artikel.